

Sportcivilek-támogatások és összefüggések

Sports civic organizations-subsidies and the subsidy exposure

GY. N SZABADOS¹., B. É.BÁCSNÉ², V. FENYVES ³, Z. BÁCS ⁴, K. DAJNOKI ⁵., S. KOVÁCS⁶

¹Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Szervezés és Kommunikáció Tanszék,
szabados.gyorgy@con.unideb.hu

²Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági- és Menedzsment Tanszék,
bacsne.baba.eva@econ.unideb.hu

³Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Kontrolling Tanszék, fenyves.veronika@econ.unideb.hu

⁴Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Számviteli Tanszék, bacs.zoltan@econ.unideb.hu

⁵Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Emberi Erőforrás Menedzsment Tanszék,
dajnoki.krisztina@econ.unideb.hu

⁶ Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Kutatásmódszertan és Statisztika Tanszék,
kovacs.sandor@con.unideb.hu

A PUBLIKÁCIÓ ELKÉSZÍTÉSÉT A EFOP-3.6.2-16-2017-00003 SZÁMÚ PROJEKT TÁMOGATTA. A PROJEKT AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL, AZ EURÓPAI SZOCIÁLIS ALAP TÁRSFINANSZÍROZÁSÁVAL VALÓSULT MEG.

Absztrakt. Amennyiben ma civil szervezetekről, különösen sportcivil szervezetekről beszélünk, úgy érdemes mellett a jelenség mellett megállni, hogy vajon ez a szervezeti típus mennyire alkalmas és képes támogatások fogadására. A KSH vonatkozó statisztikai adatai a nonprofit szervezetek szféráján belül mutatnak rá arra a jelenségre, hogy a klasszikus civil szervezetek bevételeinek többsége évek óta magán vagy állami jellegű támogatásokból származik. Noha egy igencsak kiszámítható állami támogatási rendszer jellemzi manapság a szféra működését, melyben egyrészt igen egyenlőtlen az egyes támogatási formák eloszlása, másrészt viszont igen jelentős forrásbevonást tesz lehetővé. Az, hogy a támogatási formáknak és a támogatási bevételnek milyen összefüggése van a szervezet működésének további változóival, így például a nyújtott támogatásokkal, foglalkoztatottsági viszonyokkal, ráfordításokkal különösen jelentőséget kaphat mind a szervezetek működésének menedzselése, mind pedig a civil szféra terén történő stratégiai beavatkozások terén.

Abstract. When we discuss the topic of civic organizations, especially sports profile civic organizations we need to note and comment that issue how these organizational forms are able and capable to accept subsidies. The related data of the Central Statistical Office (KSH) highlight the phenomenon that incomes of the classic civic organizations are mainly composed of state or private source donations. Although there is a really and pretty predictable subsidy system in the field of civic sphere currently, from one hand the distribution of the single subsidy forms considerably vary, on the other hand it result in the considerable amount of available financial resources. The fact whether subsidy forms and subsidy incomes have relationship with the additional variables of the organizational operation, such as subsidies provided, employment relationship, and expenditures may acquire special attention at the

management of organizational operation together with the planned strategic interventions in the field of the civic sphere.

Bevezetés

Civil, nonprofit, NGO, nem kormányzati szervezet, jótékony szervezet-mára az egyik leggyakrabban használt terminusok felsorolása a közpolitika, ágazati politika eszköztárában [1]. Amennyiben el tudjuk fogadni azt, hogy az állam három alappillére a kormányzati, a vállalkozási és a harmadik szféra, úgy ebben az egyszerű megközelítés alapján valamennyi ugyanazt, a hazai gyakorlatban civil szervezetek szféráját jelenti. A már az ókortól kezdve létező szervezetek mára a demokratikus berendezkedésű országok nélkülözhetetlen kellékei annál olyan okoknál fogva, hogy az állam csak korlátozottan képes bizonyos feladatok ellátására, valamint bizonyos, nem profitra alapozott, alapvetően alulról kezdeményezett szerveződések kapcsán megjelenő társas igényeket társas formában kielégíteni szándékozzák. Azt, hogy a téma mind inkább a modern államok közpolitikájának egyik legfontosabb területévé válik, többnyire transznacionális okokkal szokás magyarázni, azaz fontossá válik a globális környezetvédelem, egyre nagyobb figyelmet kapnak az emberi jogok, vagy épp olyan közösségi kohéziót erősítő profi vagy szabadidős tevékenységek nemzetközi összevethetősége, mint amilyen a sport is.

1. A téma irodalmi megközelítése

A sportcivil szervezetek témaköréhez közelítve a KSH ELEKTRA adatgyűjtési rendszerének köszönhetően minden esztendőben átfogó és részletes adatokat kaphatunk a hazai nonprofit szféra működéséről, melyen ezalatt a klasszikus civil szervezeteket, érdekképviselőket és nonprofit vállalkozásokat értjük. Mivel az alapvetően állampolgári kezdeményezésű, nemzetközileg is civil szervezetnek tekintett típusok a klasszikus civilek közé tartoznak, így sportcivil szervezet alapvetően a sportegyesület és a sportalapítvány, ez a klasszifikáció a 2011.évi 175-ös (ún. civil) törvénnyel is összefüggésben van. Az új törvény értelmében nyilvánvalóvá vált, hogy civil szervezet az a szervezet az állam szerint, akit a törvény annak tekint. Érezhető a civil szektor kitettsége a források/támogatások tekintetében is, tehát ebben a gondolatmenetben az is megállapítható, hogy civil szervezet az, akit a támogató-fenntartó annak tekint (mivel például a civil társaságok nem kaphatnak állami támogatást, kérdéses így, hogy ők valóban civil szervezetek-e). Ezek a szervezetek a gyakorlatban hasonlóképp működnek az állam más szervezeteivel összevetve, ugyanakkor különös sajátosságuk a társas létesítés, az adomány-támogatás fogadás lehetősége (és az azokhoz kapcsolható adózási szabályok), a továbbnyújtott támogatások, valamint eltérően más szervezeti formáktól, ebben a szférában, noha van lehetőség szokásos vagy attól eltérő atipikus foglalkoztatási formákra, mégis munkaidő ráfordítás alapján a munkaerő 36%-a önkéntesekhez köthető. A 2015-ös adatokat tekintve sporttal a nonprofitok 14,3%-a foglalkozik, szabadidős és hobby jellegű tevékenységgel 15,7%, ezek a számok 2016-ra 0,1%-a nőttek is, és a két tevékenységcsoport között még összefüggés is mutatkozik, mivel bizonyos értelemben, ha nem a KSH módszertant vesszük alapul, sok szabadidős tevékenység valójában sportvonalatkozású. Ez igen egyszerűen átlátható az NSZOR-17 csoportosítás alapján, ott ugyanis a

szabadidő, hobbi tevékenységi főcsoporton belül a tevékenységi csoportok közül 4-ből 3 tevékenységeinek javarész sport, nevében is.

Egy, a 2003-ban indított állami támogatási program hatásmechanizmusait vizsgálva látva úgy érzékelhető, hogy a korábbi NCA működése nem eredményezte a szektor egyértelmű erősödését, hanem fenntartotta a már eddig is meglévő függőségét az államtól[2]. Ez a függőség úgy tűnik napjainkra is fennmaradt. Annak ellenére, hogy az azóta átalakult támogatási program kapcsán a szervezetek 5,6%-a kap támogatást, legutóbbi adatok szerint állami támogatásban a szervezetek 64,1%-a részesül, bevételük 39,9%-át adva. Csak érdekességként, magántámogatásban a szervezetek 48,3%-a részesül, összbevételük 14,9%-át adva. A sport terén működő nonprofitok esetében az állami támogatás aránya messze ezeken túlmutató, 61,2%, magán támogatásokkal együttvéve ez a szám 72,5%, azaz közel a bevételek $\frac{3}{4}$ -e [3]. Épp ezért válik érdekessé a kérdés, vajon a támogatások, legyen az állami vagy magán milyen összefüggésben vannak a szervezeti működés egyéb olyan változóival, mint a foglalkoztatottak, önkéntesek, tevékenységből bevétele, ráfordítások, vagy épp a nyújtott támogatások.

2. A vizsgálat módszere

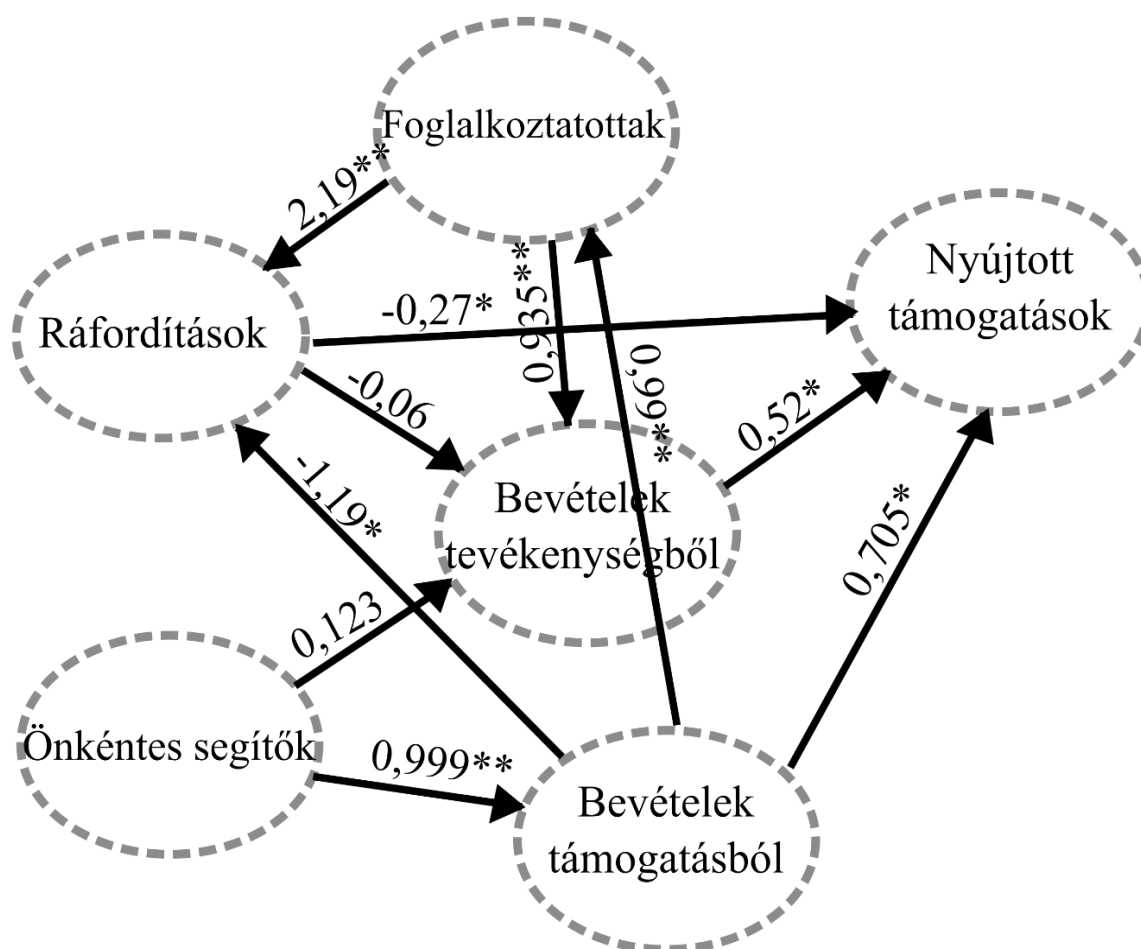
Mind hazai, mind nemzetközi szinten a társadalomtudományok területén itthon általánosan elfogadott kézikönyv Babbie: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata c. könyve [4]. Az alkalmazott módszer, a másodelemzés kapcsán a szerző erről ír: *„A számítógéppel történő adatelemzés kialakulásával lehetővé vált, hogy egy adatállományt több társadalomkutató közösen használjon... (...) A másodelemzés kifejezés arra vonatkozik, ha a kutató által, máskor, az adott vizsgálatától eltérő céllal gyűjtött adatokat elemzünk”*. Ez a fajta kiértékelés a számítógépes munkavégzés elterjedésével párhuzamosan lendült előre, hiszen ugyanazt az adatbázist immár többen, többféle szempontból, többféle céllal is tudják elemezni, amennyiben az eredeti kutató az adatbázist rendelkezésre bocsátja, ennek egy sajátos példája pont a témához kapcsolódva a 60-as években megjelent, és a téma alapján adó The civic culture [5]. Az adatbázis alapja a KSH 2015-ös nonprofitokra vonatkozó összesítése. A Központi Statisztikai Hivatal honlapjáról letöltésre kerültek a Nonprofit szervezetek 2015-ös adatait tartalmazó adattáblák, amelyek átfogó képet nyújtanak a szektor szerkezetéről, méretéről, gazdálkodásáról, a humán-erőforrás összetételéről, valamint a szektorban zajló főbb társadalmi, gazdasági folyamatokról. A letöltött adatbázis tisztításra került, azaz kizárólag a sport szervezetek, és azon belül is a klasszikus civilszervezetek (alapítványok, illetve egyesületek) adatai lettek kiválogatva, rendezve. A kiértékelés módszere látens változós útelemzéses modell. A parciális legkisebb négyzetek módszere (PartialLeastSquares, PLS) egy viszonylag új módszer a látens változós útelemzési modellek becslésére [6] [7], a kettő kombinációját LVPLS modellnek nevezzük. Az LVPLS egy olyan statisztikai eljárás, amely változóblokkok kapcsolati rendszerének tanulmányozására alkalmas [8]. Minden egyes blokkot, vagy változócsoporthoz jellemezhetünk egy látens változóval (a főkomponens elemzéshez hasonlóan), majd egyszerű lineáris regresszióval leírjuk a látens változók közötti kapcsolatot. Ilyen módon a módszer a főkomponens elemzés és a regresszió analízis kombinációjaként tekinthető [9].

3. A vizsgálat eredményei

A vizsgálat kapcsán elsőként a sportcivilekre vonatkoztatva valamennyi változó közötti összefüggést szeretnénk volna feltérképezni, különös tekintettel a támogatásokra. Ezt követően a sportcivilek száma, az állami támogatások mértéke valamint a foglalkoztatottak száma, nyújtott támogatások mértéke és bevételek nagysága közötti korrelációt elemeztük.

3.1. A sportcivilek változói közötti összefüggés

A magas szintű összefüggések vizsgálatának alapját a különböző változókra vonatkozó modell becslés adja. Ezt az alábbiak szerint tudtuk meghatározni (1.ábra):

**: $p < 0.01$; *: $p < 0.1$

1. ábra: Az útelemzés alapjául szolgáló modell
Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

A modellben a ráfordítások látens változó az anyag-, személyi-, felhalmozási- és egyéb jellegű ráfordításokat tartalmazta, amelyek közül is a felhalmozási (0,90) és az anyagi jellegű ráfordítások (0,98) korreláltak leginkább a látens változóval, azaz a legmeghatározóbbak voltak. A bevételek

komponenst a Gazdálkodási (0,99), az Alapvető működési (0,99) és Egyéb bevételek (0,83) alkotják, melyek közül a legjelentősebb tényező az alapvető működési bevételek. A foglalkoztatottak komponenst a főállású (teljes és részmunkaidős) (0,99) és a nem főállású foglalkoztatottak (0,98) adják. Az önkéntes segítők faktoron belül vannak az alkalmi, rendszeres segítők és önkéntes jogviszonyban állók, a legmeghatározóbb volt ezek közül az önkéntes segítők szerepe (0,99). A bevételek támogatásból tényezőt a magán (0,98) és állami támogatások (0,98) adták, az állami támogatás szerepe kicsit hangsúlyosabb.

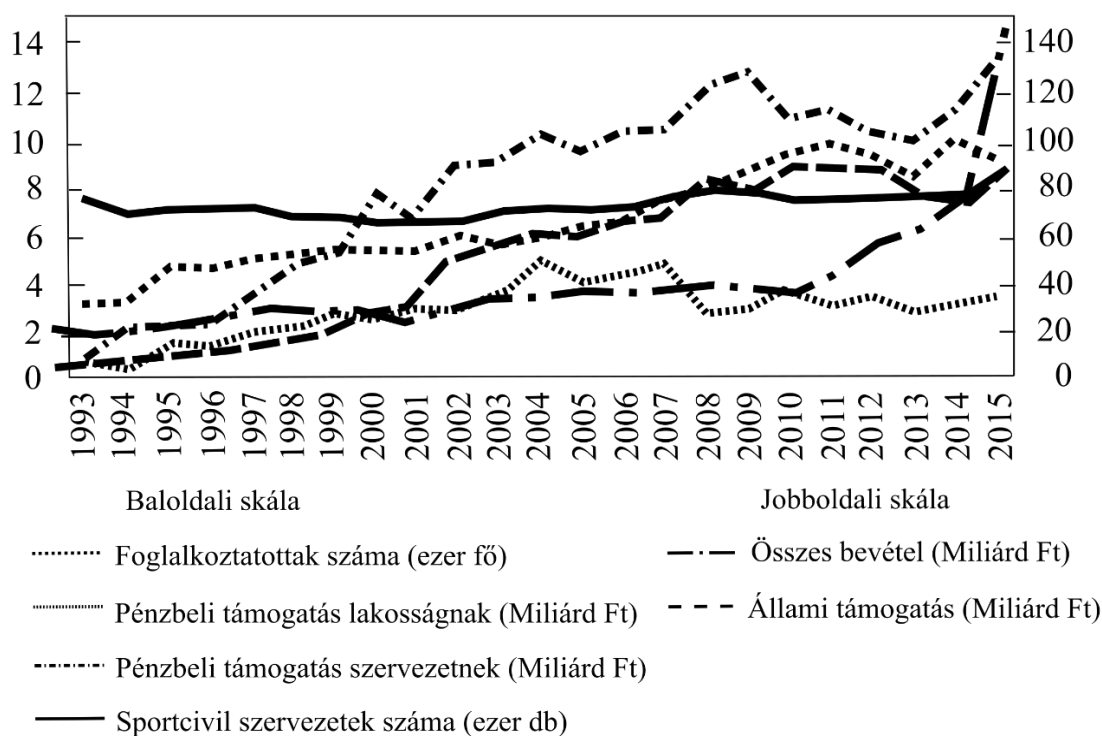
A látens változók korrelációit elemezve elmondható, hogy a támogatási bevételek igen erősen korreláltak az önkéntes segítők számával (0,994), a ráfordításokkal (0,853) és a nyújtott támogatásokkal (0,795).

A regressziós paramétereket, illetve a közvetett és közvetlen hatásokat vizsgálva az mondható el, hogy a támogatásból eredő bevételeknek igen erős közvetlen pozitív hatásuk van a nyújtott támogatásokra, valamint a ráfordításoknak is szignifikánsan csökkentő hatása van a nyújtott támogatásokra. Az önkéntes segítők számának közvetett hatása van a nyújtott támogatásokra a bevételek növekedésén keresztül. A foglalkoztatottak száma közvetett módon a ráfordításokon keresztül csökkentheti a nyújtott támogatásokat és az önkéntesek száma növeli a nyújtott támogatásokat. Összességében véve a nyújtott támogatásokra a bevételek, támogatások, ráfordítások és a foglalkoztatottak, önkéntesek száma hat.

Az LVPLS modell paraméterbecslései alapján az állami támogatásoknak nagyon erős szignifikáns közvetett és közvetlen hatása van a nyújtott támogatásokra és még nagyobb is a hatás, mint a működési bevételek esetében. Az állami és magán támogatások 75%-ban hatással vannak a nyújtott támogatásokra, a működési bevételek 20%-ban hatnak a nyújtott támogatásokra, míg a ráfordítások szerepe 5%-os és a foglalkoztatottak száma elhanyagolható. Ugyanakkor az összes működési bevétel alakulásában 1%-ban járul hozzá az önkéntesek száma, 40%-ban a foglalkoztatottak száma és további 59%-ot jelent az állami támogatások hatása.

3.2. A sportcivilek további változóinak összefüggésvizsgálata

Vizsgálati kérdés volt továbbá, hogy az állami támogatások mértéke, illetve a sportcivil szervezetek számának alakulása miként hatott ki a foglalkoztatottak számának alakulására, valamint a nyújtott támogatások és az összes bevétel mértékére, illetve mekkora volt a korreláció mértéke. Az összes bevétel és az állami támogatás tényezőket egy ábrán tüntettük fel a többi tényezővel, hogy az összefüggések jobban megfigyelhetőek legyenek. Azonban az adatok nagyságrendi különbségei miatt a fenti két tényező mértékét külön skálán a baloldalon ábrázoltuk.

2. ábra: Az állami és a nyújtott pénzbeli támogatások, az összes bevételek mértékének, illetve a foglalkoztatottak és a sportcivil szervezetek számának alakulása 1993 és 2015 között

Forrás: Saját vizsgálatok, 2018.

Az ábra alapján elmondható, hogy az állami támogatás erősebben korrelál és meghatározza a szervezeteknek nyújtott pénzbeli támogatásokat (magyarázott varianciarányad 90%, $r=0,950$, $p<0,01$), és kevésbé korrelál a lakosságnak nyújtott pénzbeli támogatások összegével (magyarázott varianciarányad 51%, $r=0,715$, $p<0,01$). A regressziós paraméterek és a 95%-os megbízhatósági tartományok becslésére bootstrap szimulációt végeztünk $N=2000$ elemszámmal. Ez alapján megállapítható, hogy amennyiben 100 Mft-tal növekedne az állami támogatás összege, a szervezeteknek nyújtott támogatások közel 11,7 [10-13,7] millióval nőnének (95%-os megbízhatósági tartomány zárójelben). Ugyanez az érték a lakossági támogatások esetében csupán 2,7 millió [1,6-3,7].

4. Következtetések

Az eredmények azt mutatják, hogy a másodelemzés igen gyakran történő figyelmen kívül hagyása, elbátortellizálása az empirikus jellegű vizsgálatokhoz képest hozhat olyan eredményeket, melyek az adatbázis eredeti, sokszor előíró statisztikai elemzését követő közlésén túlmutat. Ilyen érdekes összefüggés például az, hogy a támogatási bevételek igen erősen korreláltak az önkéntes segítők számával, a ráfordításokkal és a nyújtott támogatásokkal, melyek közül különösen érdekes az az összefüggés, hogy a támogatási bevétel és önkéntesség összefüggésben van, pedig elviekben nem kellene abban lenniük (hiszen egyszerűen belegondolva az önkéntesség nem az anyagiak függvénye). Az állami támogatásokkal összefüggésben állíthatjuk, hogy az állami támogatásoknak nagyon erős

szignifikáns közvetett és közvetlen hatása van a nyújtott támogatásokra és még nagyobb is a hatás, mint a működési bevételek esetében. Azaz amennyiben az állam támogat, úgy a sportcivilek is tovább támogatnak. Amint viszont a további vizsgálatból is kiderül, ezek a támogatások nem feltétlenül a lakosságnál csapódnak le, mivel az állami támogatás erősebben korrelál és meghatározza a szervezeteknek nyújtott pénzbeli támogatásokat. A kapott támogatások függvényében azok tizede csapódhat le a szervezetek felé nyújtandó támogatásokban és mindössze közel 30-ad része juthat tovább a lakosság felé nyújtandó pénzbeli támogatásokban. Ez mindemellett azt is jelenti, hogy a sportcivilek a támogatások jelentős részét önmaguk felé használják fel és csak igen kis részben jelentkezhet a támogatások pénzbeli növekedése továbbadott pénzbeli támogatásokban. Ez az eredmény nyilvánvalóan összefüggésben van a szervezetek profiljával, így egy egészségügyi, vagy szociális profillal rendelkező civil szervezet esetében- a profil jellege miatt- a támogatások nagyobb részben csapódhatnak le továbbadott támogatásokban.

Hivatkozások

- [1] L. Vas (1999) *A közpolitika és magyarországi környezet*. Politikatudományi Szemle 1999/3.sz
- [2] T. G. Kucsera (szerk.) (2006) *Kézikönyv civileknek*. Műegyetemi Kiadó, Budapest.
- [3] KSH: *A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői*, 2016. Statisztikai Tükör 2018.01.10.
- [4] E. Babbie (2000) *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest. 298-299.
- [5] G. Almond – S. Verba (1963) *The civic culture: political attitudes and democracy in Five Nations*. Princetown University Press.
- [6] H. Wold (1982) *Soft modeling: the basic design and some extensions*. In: K. G. Joreskog, & H. Wold (Eds.), *Systems under indirect observation*, Part 2. Amsterdam: North-Holland.
- [7] H. Wold (1985) *Partial least squares*. In: S. Kotz, & N. L. Johnson (Eds.), *Encyclopedia of statistical sciences*. (pp. 581–591). New York: Wiley.
- [8] W. Chin (1998) *The partial least squares approach to structural equation modeling*. In G. Marcoulides (Ed.), *Modern Methods for Business Research* (pp. 295–336). Mahwah/ London: Lawrence Erlbaum.
- [9] M. Tenenhaus – V. E. Vinzi – Y. M. Chatelin – C. Lauro (2005) *PLS path modeling*. *Computational Statistics & Data Analysis*, 48 (1), 159–205.